

Niektóre interesujące rośliny synantropijne zebrane w okolicach Krakowa i Miechowa

*(List of some interesting synantropic plants collected in the environs
of Kraków and Miechów).*

JAN KORNAŚ

(wpl. 3. XII. 49).

Flora roślin synantropijnych najłatwiej i najszybciej zmienia się pod wpływem działalności ludzkiej. Zmiany te nie polegają na ubożeniu, jak to ma zazwyczaj miejsce z roślinnością naturalną, lecz przeciwnie, na wzbogacaniu się coraz to nowymi przybyszami. Dlatego bardzo interesujące jest zawsze porównywanie współczesnego składu roślinności synantropijnej jakiegoś obszaru z danymi, zawartymi w dawniejszej literaturze. Dla okolic Krakowa, których florę znamy dokładnie już od z górą stu lat (B e s s e r 1809, B e r d a u 1859, R a c i b o r s k i 1884, Ż m u d a 1920) porównanie takie jest szczególnie łatwe do przeprowadzenia.

W pierwszej części notatki podaje stanowiska kilku nowo znalezionych lub rzadszych roślin synantropijnych, zebranych w okolicach Krakowa w latach 1940—48. Niektóre z wymienionych gatunków, oznaczone w wykazie gwiazdką (*), to niewątpliwie niedawni przybysze, a kilka, oznaczonych dwiema gwiazdkami (**), zawdzięcza prawdopodobnie swe pojawienie się zawleczeniu dopiero w czasie ostatniej wojny (1939—45).

W części drugiej zamieszczony jest wykaz niektórych chwastów polnych, znalezionych w okolicach Miechowa w latach 1947—48. Florę tego obszaru znamy dotychczas na podstawie jednej zaledwie pracy (K o z ł o w s k a 1925), uwzględniającej w niewielkim tylko zakresie rośliny synantropijne. Tymczasem są one w Miechowskim szczególnie interesujące i zasługują na bliższe zbadanie.

1. Okolice Krakowa.

Ajuga chamaepitys Schreb. Pychowice — wzgórze wapienne na południe od wsi.

* *Amaranthus hybridus* L. Uprawiany po ogródkach wiejskich i niejednokrotnie zupełnie zdziczały, zwłaszcza jako chwast wśród roślin okopowych. Przegorzały, Szczyglice k. Zabierzowa, Kochanów k. Rudawy, Kryspinów.

* *Artemisia annua* L. Kraków — Osiedle Oficerskie — świeży nasyp drogowy (1949).

** *Artemisia austriaca* J a c q. Mydlniki k. Krakowa — na torze kolejowym przy stacji; Szczakowa — masowo na piaskach na północny zachód od stacji. Niewątpliwie niedawny przybysz, wędrujący wzdłuż linii kolejowych.

** *Atriplex tataricum* L. Kraków — Osiedle Oficerskie — masowo na śmietnikach nad Białuchą (obserwowany przez okres 1947—49).

Bunias orientalis L. Kostrze — na miedzy. Gatunek, rozszerzający obecnie swój zasięg; w okolicy Krakowa notowany już przez Żmudę (1920).

Camelina foetida F r i e s. Spaliska k. Przegini pod Czernichowem — jako chwast wśród lnu.

* *Cuscuta Gronowii* W i l l d. Jako chwast w Ogrodzie Botanicznym w Krakowie.

* *Elsholtzia Patrini* (L e p.) G a r c k e. (= *E. cristata* W i l l d.). Rośnie obficie, często masowo, we wsiach pod płotami, na przychaciach i w tp. ruderalnych miejscach. Z okolic Krakowa dotychczas nie podawana, dziś już bardzo rozpowszechniona (Kleszczów k. Rudawy, Brzezine k. Zabierzowa, Zielonki, Garlica). Jak się zdaje, rozszerza obecnie swój zasięg, czego dowodzi także jej pojawienie się w Miechowskim (Wola Więclawska k. Michałowic) i w Beskidzie Wyspowym (Rabka).

Elymus arenarius L. Mydlniki — piaszczysty nasyp kolejowy.

* *Eragrostis minor* H o s t. Mydlniki — przy torze kolejowym; Kraków — jako chwast miejski.

** *Erucastrum gallicum* (W i l l d.) O. E. S c h u l z. Mydlniki — na torze kolejowym (obserwowany przez okres 1940—47); Rudawa — nasyp kolejowy przy stacji.

* *Galinsoga hispida* B e n t h. Gatunek ten jeszcze w 1926 roku znany był w Polsce tylko z trzech miejscowości (Warszawa,

Płock, Puławy — *M a j d e c k a - Z d z i a r s k a* 1929), od tego czasu rozprzestrzenił się znacznie. W okolice Krakowa przybył zapewne niedawno, prawdopodobnie przed około 10 laty, a dziś jest już tutaj pospolity, choć występuje o wiele mniej licznie, niż *G. parviflora*. Kraków — jako chwast miejski; po przydrożach i polach we wsiach okolicznych (Bronowice, Chełm, Bodzów, Pychowice i w. in.). Po większa nadal swój zasięg.

Geranium pyrenaicum L. Mydlniki — przy drodze k. starego fortu nad stacją kolejową (obserwowany przez okres 1939—47).

Heliotropium europaeum L. Przejściowo jako chwast w Ogrodzie Botanicznym w Krakowie.

Hyssopus officinalis L. Tynec — suche wzgórze wapienne na wschód od wsi. Stanowisko podawane już przez *B e r d a u a* (1859) i niewątpliwie istniejące od wielu lat. Być może, że zawdzięcza swe powstanie dawnej uprawie hyzopu w niedalekim opactwie benedyktyńskim.

Kochia scoparia (L.) *S c h r a d.* Kraków — Osiedle Oficerskie — na śmietniku nad Białuchą (przejściowo).

Lepidium sativum L. Bronowice Małe — we wsi pod plotem.

Lotus siliquosus L. Dulowa k. Trzebini — łąka przy torze kolejowym.

Muscari comosum (L.) *M i l l e r.* Bronowice Małe — na nasypi kolejowym (1943); Podkamycze k. Mydlnik — wał nad Rudawą (lg. *A n n a K o r n a ś* 1945). Tylko przejściowo.

Parietaria officinalis L. Bielany — zarośla pod murem klasztoru ojców kamedułów. Stanowisko znane już *B e r d a u o w i* (1859), powstałe prawdopodobnie dzięki dawnej uprawie tego gatunku.

Portulaca oleracea L. Podawana przez *B e r d a u a* (1859) jako pospolita; do dziś utrzymała się jako chwast tylko w Ogrodzie Botanicznym w Krakowie.

Reseda Phyteuma L. Mydlniki — w murawie na wale nad Rudawą (lg. *A n n a K o r n a ś*).

Silene dichotoma *E h r h.* W dolinie Prądnika k. Zielonek — pole koniczyny (lg. *A n n a K o r n a ś*).

Sisymbrium sinapistrum *C r a n t z.* (= *S. altissimum* L.) Kraków — na torze kolei obwodowej k. przysanku Olsza; Trzebinia — stacja kolejowa.

Sisyrinchium angustifolium *M i l l.* Borek Fałęcki (*R u m e k* 1946), Pasternik k. Bronowic (lg. wycieczka słuchaczy biologii U. J.).

Roślina na pewno niedawno zawleczona. Dziko nigdzie w Polsce ani w krajach sąsiednich nie rośnie. (B. P a w ł o w s k i 1946).

Trifolium incarnatum L. Nierzadko zdziczała: Olszanica — w zbożu.

Veronica agrestis L. Jako chwast wśród roślin okopowych, zwłaszcza na glebach piaszczystych, a równocześnie bogatych w węglan wapnia. Pychowice, Mydlniki, Zabierzów, Kochanów k. Rudawy.

Veronica opaca L. W podobnych miejscach jak gatunek poprzedni i często w jego towarzystwie. Zielona k. Zabierzowa, Zabierzów, Pychowice, Kostrze.

Veronica polita Fr. Szczególnie często w uprawach okopowych na rędzinie kredowej. Pychowice, Wola Justowska, Mydlniki, Zielona k. Zabierzowa, Zabierzów, Tonie, Kryspinów.

Vicia lathyroides L. Zakrzówek k. Krakowa — piaszczysty ugor przy drodze do Pychowic; Kryspinów — piaszczyste pastwisko pod lasem sosnowym. Gatunek nie podawany dotychczas z okolic Krakowa, być może, że niedawno zawleczony. Nie jest jednak wykluczone, że stanowi pierwotny składnik flory tego terenu i tylko jako niepozorny uchodził dotychczas uwagi florystów. Zdaje się na to wskazywać fakt, że na obu swych stanowiskach rośnie w tym samym zespole, wśród na pół naturalnej roślinności piaskowej (zespół *Festuca ovina* — *Thymus angustifolius* T ü x e n).

Vicia sordida W. K. Chwast zbożowy, rozpowszechniający się w ostatnich latach coraz bardziej, dziś już wszędzie w okolicy Krakowa dość pospolicie. Batowice, Dębniki, Mydlniki, Tonie, Kryspinów, Rudno k. Tenczynka i w. in. miejsc.

2. Ziemia Miechowska.

Adonis aestivalis L. Chwast zbożowy, pospolity na polach na rędzinie kredowej. Klonów (lg. A n n a K o r n a ś), Uniejów—Rędziny k. Tunelu (zebrany w czasie wycieczki Instytutu Botanicznego U. J. w 1947 r.), Podleśna Wola, Pstroszyce, Strzeżów Dziadowski k. Miechowa.

Adonis aestivalis L. var. *citrinus* (H o f f m a n n) D. C. Uniejów — Rędziny — razem z odmianą typową (wycieczka Instytutu Botanicznego U. J.).

Ajuga chamaepitys S c h r e b. Szczepanowice k. Słomnik — w ziemniakach; Polanowice k. Słomnik (zielnik Ogrodu Botanicznego U. J. — lg. prof. B. P a w ł o w s k i).

Allium rotundum L. W zbożach na rędzinie kredowej. Uniejów—Rędziny (lg. A n n a K o r n a ś); k. Strzeżowa Dziadowskiego, Siedlisk i Podmiejskiej Woli pod Miechowem.

Antirrhinum orontium L. Po polach i ugorach na rędzinie kredowej k. wsi Pstroszyce i Podleśna Wola Dolna, obficie.

Avena fatua L. Bardzo pospolity chwast polny na rędzinie kredowej. Uniejów, Podleśna Wola, Pstroszyce, Strzeżów Dziadowski, Szczepanowice, Przesławice.

Caucalis daucoides L. W zbożach na rędzinie kredowej. Uniejów—Rędziny, Podleśna Wola, Pstroszyce.

Conringia orientalis A n d r z. Jak gatunek poprzedni. Uniejów — Rędziny, (wycieczka Instytutu Botanicznego U. J. 1947), Podleśna Wola, Pstroszyce.

Fumaria Vaillantii L o i s. Pospolicie w zbożach na rędzinie kredowej. Uniejów—Rędziny, Pstroszyce, Podleśna Wola.

Galium tricornis S t o k e s. Wzgórze Podbukowiec na wschód od wsi Podleśna Wola k. Tunelu — pole pszenicy. Gatunek znany u nas dotychczas tylko ze Śląska i okolic Częstochowy.

Malva mauritiana L. Pstroszyce—Rozpierzchów k. Tunelu — na przychaciu (lg. A n n a K o r n a ś).

Scandix pecten—Veneris L. W zbożach na rędzinie kredowej. Uniejów—Rędziny (wycieczka Instytutu Botanicznego U. J. 1947), Pstroszyce, Strzeżów Dziadowski; także pomiędzy Kolbarkiem a Chrząstkowicami k. Rabsztyna.

Stachys annuus L. W podobnych miejscach jak gatunek poprzedni, lecz o wiele obficie. Podleśna Wola, Pstroszyce, Strzeżów Dziadowski; między Kolbarkiem a Chrząstkowicami k. Rabsztyna.

Thymelaea passerina (L.) C o s s. G e r m. Wzgórze Podbukowiec k. Podleśnej Woli — ściernisko.

L I T E R A T U R A :

1. B e r d a u F.: 1859. Flora Cracoviensis. Cracoviae.
2. B e s s e r W.: 1809. Primitiae Florae Galiciae Austriacae Utriusque Viennae.
3. K o z ł o w s k a A.: 1925. Stosunki geobotaniczne Ziemi Miechowskiej. Spraw. Kom. Fizjogr. PAU, LVII.
4. M a j d e c k a - Z d z i a r s k a E.: 1929. *Galinsoga parviflora* C a v. et *Galinsoga hispida* B e n t h. Bull. Int. Acad. Polon. des Sc. et des Lettr., Cl. Math.-Nat., Sér. B I.
5. R u m e k A.: 1946. Okrzemki torfowiska w Borku Fałęckim koło Krakowa. Mater. do Fizjogr. Kraju, nr 2 (str. 6).

6. P a w ł o w s k i B.: 1946. Ogólna charakterystyka geobotaniczna Gór Czywczyńskich. Rozpr. Wydz. Mat.-Przyr. PAU, t. 72, dz. B, nr 6 (uwaga do tabl. V).
7. R a c i b o r s k i M.: 1884. Zmiany zaszły we florze krakowskiej w ciągu ostatnich dwudziestu pięciu lat pod względem roślin dziko rosnących. Spraw. Kom. Fizjogr. PAU, XVII.
8. Ż m u d a A.: 1920. Nowe lub rzadsze rośliny flory krakowskiej. Spraw. Kom. Fizjogr. PAU, LIII—LIV.

Z Instytutu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

S U M M A R Y.

In the first part the author gives a list of some more interesting synatropic plants, collected in the environs of Kraków during the years 1940—48. The majority of them were not reported yet from this territory. Some species (designated with *) arrived here perhaps in the last 30 years, and 4 (designated with **) were imported probably during the last war (1939—45).

In the second part some rare weeds, found near Miechów (30 km NE from Kraków), are enumerated.